

POSTANOWIENIE

Dnia 1 czerwca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Piotr Bednarczyk

Sędziowie: SSO Tomasz Niewiadomski

SSR (del.) Maciej Wójcicki

Protokolant: sekretarz sądowy Adrianna Kalisz

po rozpoznaniu w dniu 1 czerwca 2021 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa A. R. i Z. R.

przeciwko (...) Bank (...) SA w W.

o zapłatę i ustalenie

na skutek zażalenia pozwanego

na postanowienie z dnia 12 marca 2021 r. wydane w przedmiocie zabezpieczenia

postanawia:

1. oddalić zażalenie;
2. pozostawić Sądowi I instancji orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego.

XXVIII Cz 5/21

Uzasadnienie postanowienia

z 1 czerwca 2021 r.

W pozwie z dnia 5 marca 2021 r. powodowie A. R. i Z. R. domagali się w żądaniu głównym ustalenia nieistnienia umowy (stwierdzenia nieważności umowy) kredytu indeksowanego do CHF (...) oraz zasądzenie od pozwanego (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na swoją rzecz solidarnie kwoty 377.961,69 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie. W pozwie zawarto także roszczenie ewentualne o zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwoty 173.508,39 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie oraz ustalenie, że część postanowień umownych stanowi niedozwolone postanowienia umowne i nie wiąże powodów od chwili zawarcia umowy. Ponadto powodowie wnieśli o zabezpieczenie roszczenia poprzez uprawnienie do zaprzestania spłat rat kapitałowo-odsetkowych z tytułu umowy kredytu od dnia złożenia pozwu do dnia prawomocnego zakończenia postępowania, zakazanie pozwanemu złożenia oświadczenia woli w przedmiocie wypowiedzenia umowy kredytu hipotecznego oraz zakazanie pozwanemu przekazywania do Biura Informacji Kredytowej oraz Systemu Bankowy Rejestr informacji o niespłaceniu przez powodów rat kredytu od dnia wytoczenia powództwa do dnia prawomocnego zakończenia postępowania.

Postanowieniem z 12 marca 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił wniosek w przeważającej części, postanawiając:

1. udzielić zabezpieczenia roszczenia powodom A. R. i Z. R. o ustalenie poprzez unormowanie praw i obowiązków stron postępowania na czas jego trwania poprzez wstrzymanie obowiązku dokonywania spłaty rat kredytu przez powodów wynikających z umowy kredytu na cele mieszkaniowe (...) nr (...) pomiędzy powodami a pozwanym z dnia 1 sierpnia 2008 r. w wysokości i terminach określonych umową, w okresie od dnia 5 marca 2021 r. do czasu uprawomocnienia się wyroku w niniejszej sprawie;

2. zakazać pozwanemu przekazywania do Biura Informacji Kredytowej oraz Systemu Bankowy Rejestr informacji o niedokonywaniu przez powodów spłat rat kredytu w okresie od dnia 5 marca 2021 r. do czasu uprawomocnienia się wyroku w niniejszej sprawie;

3. oddalić wniosek o zabezpieczenie w pozostałym zakresie.

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące okoliczności faktyczne i oceny prawne.

Sąd Okręgowy uznał za uprawdopodobnione, że:

1. zawarto z pozwanym bankiem umowę kredytu indeksowanego do CHF, na podstawie której bank wypłacił 450.000,00 zł;
2. do dnia 07 grudnia 2020 r. zapłacono tytułem spłaty bankowi łącznie kwotę 461.669,70 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że powodowie uprawdopodobnili okoliczności faktyczne sprawy przytoczone w pozwie, a tym samym swoje roszczenia wobec pozwanego banku, przez co została spełniona pierwsza przesłanka, o której mowa w art. 730¹ § 1 k.p.c. Powodowie przedłożonymi do akt dokumentami poświadczającymi zawarcie umowy kredytu hipotecznego indeksowanego do CHF (umowa) i warunki spłat jego rat (oraz zaświadczenie z banku) uprawdopodobnili swoje roszczenie wobec pozwanego banku o stwierdzenie nieważności umowy kredytu. Stwierdzono, że w świetle pozwu, kwota kredytu podlegająca zwrotowi nie jest w umowie ściśle oznaczona, jak również nie są wskazane szczegółowe, obiektywne zasady jej określenia. Bankowi pozostawiono bowiem swobodne określenie kwoty podlegającej zwrotowi przez kredytobiorcę, ponieważ umowa, ani Ogólne Warunki Kredytowania nie precyzowały w dostateczny sposób, jak kredytujący bank wyznacza kursy walut w sporządzanej przez siebie Tabeli kursów, na podstawie której określone zostaje saldo kredytu i wysokość rat. Takie ukształtowanie stosunku zobowiązaniowego naruszałoby zaś jego istotę, gdyż wprowadzałoby do stosunku zobowiązaniowego element nadrzędności jednej ze stron i podporządkowania drugiej strony bez odwołania do jakichkolwiek obiektywnych kryteriów zakreślających granice swobody jednej ze stron. Nie ulega wątpliwości, że naruszenie istoty stosunku zobowiązaniowego oznacza przekroczenie granic swobody umów określonych w art. 353¹ k.c. i prowadzi do nieważności czynności prawnej jako sprzecznej z ustawą (art. 58 k.c.) [jak w wyroku SA w Warszawie o sygn.. akt V ACa 567/18]. Analiza pozwu oraz dołączonej do niego umowy kredytu prowadziła do przekonania, że mogące zostać dotknięte nieważnością postanowienia dotyczą głównego świadczenia kredytobiorcy, tj. zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu i zapłaty odsetek, co należy do przedmiotowo istotnych elementów treści czynności prawnej umowy kredytu.

Zdaniem Sądu Okręgowego, niezależnie od powyższego, nawet jeśli by przyjąć, że klauzula umowna określająca wysokość kredytu, a wraz z nią cała Umowa kredytu, jest ważna, to, w świetle pozwu zawarte w Umowie postanowienia określające sposoby wyliczenia kwoty kredytu i wysokości rat kredytu należałoby uznać za abuzywne, a tym samym nieskuteczne. Wskazywać na to miały niezależnie od siebie treść § 2 ust. 2, § 4 ust. 1a oraz § 9 ust. 2 zd. 2-4 umowy kredytu hipotecznego, które to postanowienia pozwalają pozwanemu bankowi na swobodne kształtowanie wysokości świadczenia należnego mu od powodów jako kredytobiorców. Ponadto podobne klauzule indeksacyjne jak wskazane

w § 2 ust. 2, § 4 ust. 1a oraz § 9 ust. 2 zd. 2-4 umowy, stosowane przez inne instytucje bankowe, zostały wpisane do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK jako abuzywne.

Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie główne jest uprawdopodobnione w zakresie żądania ustalenia nieważności. Strona powodowa ma interes prawny w rozumieniu art. 189 kpc w takim ustaleniu, ponieważ dopiero wskazanie tej okoliczności w wyroku sądu daje stronom umowy pełne zakończenie sporu – gwarantowane powagą rzeczy osądzonej. Wbrew tradycyjnemu rozumieniu tego przepisu możliwość dochodzenia zapłaty w ocenie Sądu stanowczo nie jest wystarczająca.

Za uprawdopodobniony – zdaniem Sądu Okręgowego - należy uznać interes prawny strony powodowej w udzieleniu zabezpieczenia. Zawarta pomiędzy stronami umowa kredytowa wygenerowała bowiem długoterminowy stosunek prawny, który nie został dotychczas wykonany. Ewentualne uwzględnienie roszczeń kredytobiorców o zapłatę (zwrot) należności spełnionych dotychczas na rzecz banku nie reguluje w sposób ostateczny wzajemnych relacji stron. Podkreślenia wymaga fakt, iż stwierdzenie nieważności umowy przesądza nie tylko o możliwości domagania się zwrotu już spełnionych świadczeń. Rozstrzyga również w sposób ostateczny o braku obowiązku spełniania na rzecz banku świadczeń w przyszłości, a więc o zezwoleniu na zaprzestanie spłaty kolejnych rat kredytu. Ustalające orzeczenie sądu znosi więc wątpliwości stron i zapobiega dalszemu sporowi o roszczenia banku wynikające z umowy. Na tym zaś polega interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c.

Zdaniem Sądu I instancji Sąd Najwyższy dotąd regularnie wypowiadał się o konieczności rozliczenia nieważnej umowy kredytu na podstawie tzw. teorii dwóch kondykcji, przewidującej osobny zwrot świadczeń przez każdą ze stron umowy. Uregulowanie stosunków między stronami na czas trwania procesu polegające na wstrzymaniu obowiązku spłaty rat, które z racji nieważności umowy nie są należne, pozwala na uniknięcie kolejnego procesu o ich zwrot. Taki proces należy traktować jako poważne utrudnienie realizacji celu postępowania.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 730 (1) § 2 kpc interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Przepis ten powinien być wykładany w sposób zapewniający maksymalne zastosowanie regulacji płynących z prawa europejskiego w tym Dyrektywy 93/13, której implementacją są polskie przepisy art. 385 (1) i następane kc. Rozważane regulacje zmiernają do zaniechania stosowania przez przedsiębiorców niedozwolonych postanowień umownych, w tym do zapewnienia pełnej restytucji świadczeń spełnionych na podstawie takich warunków (por. wyrok TSUE w sprawie C-154/15). W wyroku C- 407/18 TSUE wskazał, że niezgodne z przepisami powołanej dyrektywy są regulacje krajowe, które uniemożliwiają sądowi zawieszenie postępowania egzekucyjnego do czasu zbadania podniesionych przez konsumenta zarzutów abuzywności umowy. Wyrok ten zapadł na skutek odesłania prejudycjalnego w sprawie odpowiadającej polskiemu powództwu o pozbawienie wykonalności aktu notarialnego, w którym konsument poddał się egzekucji dla zabezpieczenia umowy kredytowej. Skoro zgodnie z powołanym orzeczeniem dopuszczalne jest zabezpieczenie roszczenia konsumenta poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego zmierzającego do wykonania potencjalnie abuzywnych postanowień umowy, to tym bardziej dopuszczalne jest wstrzymanie wykonania umowy tego rodzaju.

Zdaniem Sądu Okręgowego należało zauważyć, że celem postępowania w sprawie niniejszej jest nie tylko sądowe potwierdzenie nieważności umowy na skutek usunięcia z niej klauzul abuzywnych, ale także zapobieżenie spełnianiu świadczeń na ich podstawie. Odmowa zabezpieczenia oznaczałaby zatem zezwolenie sądu na realizację abuzywnej umowy i skutkowałą koniecznością wytoczenia kolejnego powództwa o zapłatę, aby zrealizować w pełni skutek restytucyjny związany z uznaniem określonych postanowień za abuzywne.

Sąd Okręgowy podkreślił, że suma wpłat uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego tytułem realizacji rat kapitałowo odsetkowych do dnia 7 grudnia 2020 r. była wyższa od sumy udzielonego w ramach kredytu kapitału o ponad 10.000,00 zł.

Sąd Okręgowy wskazał dalej, że art. 755 § 1 kpc w przeciwieństwie do art. 747 kpc przy zabezpieczeniu roszczeń niepieniężnych wymienia niektóre ze sposobów zabezpieczeń, wskazując, że sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób,

jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. Wskazane w pkt 1 i 2 sentencji postanowienia z dnia 12 marca 2021 r. środki zabezpieczenia są przewidziane w art. 755 § 1 pkt 1 kpc w odniesieniu do roszczenia niepieniężnego. Powyższe dotyczy także zakazania pozwanemu przekazywania danych powodów do Biura Informacji Kredytowej oraz Systemu Bankowy Rejestr od dnia złożenia pozwu do dnia prawomocnego zakończenia postępowania. Z uwagi na pkt 1 sentencji postanowienia z dnia 12 marca 2021 r. brak jest podstaw do składania do ww. podmiotu informacji o zaprzestaniu przez powodów regulowania zobowiązań kredytowych objętych umową łączącą strony. Taka informacja mogłaby bowiem skutkować negatywnymi konsekwencjami dla powodów na przyszłość polegającymi chociażby na negatywnej ocenie ich zdolności kredytowej, w tym także, w toku kolejnych procesów kredytowych i uzyskaniu środków finansowych na pokrycie istotnych potrzeb życiowych.

W ocenie Sądu Okręgowego oddalenie wniosku powinno dotyczyć jedynie żądania powodów w zakresie udzielenia zabezpieczenia poprzez zakazanie złożenia pozwanemu oświadczenia woli w przedmiocie wypowiedzenia umowy kredytu oraz w zakresie w jakim powodowie żądali zabezpieczenia roszczenia pieniężnego. Z uwagi na uprawdopodobnienie przez powodów nieważności umowy kredytu brak jest umowy która mogłaby zostać wypowiedziana przez pozwanego bank.

Pozwany (...) Bank (...) SA zaskarżył powyższe postanowienie w części uwzględniającej wnioski o zabezpieczenie (punkt. 1.i 2 sentencji), zarzucając mu:

1. Naruszenie art. 730(1) § 1 i 2 kpc poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i udzielenie zabezpieczenia pomimo braku interesu prawnego w udzieleniu takiego zabezpieczenia, tj. braku uprawdopodobnienia, że brak takiego zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie
2. Naruszenie art. 731 kpc poprzez przyjęcie, że sposób zabezpieczenia, o którego udzielenie wnioskował powód, nie zmierza w istocie do zaspokojenia roszczenia
3. Naruszenie art. 228 § 1 kpc poprzez jego niezastosowanie i pominięcie faktów powszechnie znanych o bardzo dobrej sytuacji finansowej pozwanego.

Mając powyższe zarzuty na względzie, pozwany domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia w zaskarżonej części o oddalenie wniosku o zabezpieczenie w całości jako bezzasadnego oraz zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych. Ponadto wnosił o przeprowadzenie dowodów z dokumentów w postaci raportów rocznych pozwanego celem potwierdzenia dobrej sytuacji finansowej pozwanego.

Pozwany wskazał, że sytuacja finansowa pozwanego banku jest bardzo dobra, zaś wobec zwiększającej się liczby kwestionowanych umów bank sukcesywnie zawiązuje rezerwy. Jego zdaniem ta okoliczność gwarantuje wykonanie orzeczenia korzystnego dla powodów, a więc przemawia za brakiem interesu w udzieleniu zabezpieczenia. Podniósł również, że orzeczenie wydane na podstawie art. 189 kpc nie podlega wykonaniu, a więc sytuacja pozwanego nie będzie miała żadnego znaczenia dla realizacji uprawnień powoda stwierdzonych takim orzeczeniem.

Powodowie w odpowiedzi na zażalenie domagali się jego oddalenia na koszt pozwanego, przedstawiając krótką polemikę z zarzutami.

Sąd Okręgowy w składzie odwoławczym zważył, co następuje.

Zażalenie nie ma usprawiedliwionych podstaw prawnych.

Sąd II instancji rozpoznający sprawę na skutek wniesienia apelacji (a więc z mocy art. 397 § 3 kpc także i w postępowaniu zażaleniowym) nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (por. uchwała SN z 31.1.2008 r., III CZP 49/07, Legalis). Sąd odwoławczy jest wręcz zobowiązany do usunięcia uchybień polegających na naruszeniu prawa materialnego.

W postępowaniu dotyczącym zabezpieczenia oznacza to konieczność rozważenia prawidłowości zastosowania prawa materialnego przy ocenie uprawdopodobnienia roszczenia.

W sprawie niniejszej skarżący nie zarzuca, iż Sąd I instancji nieprawidłowo uznał za uprawdopodobnione konkretne okoliczności faktyczne, ale wyłącznie kwestionuje oceny prawne dokonane przez ten Sąd. Na podstawie przedstawionych przez pozwanego dokumentów Sąd Okręgowy dodatkowo uznaje za uprawdopodobnioną okoliczność dobrej sytuacji finansowej pozwanego, pozwalającej na realizację roszczeń zgłaszanych przez konsumentów nawet w razie masowego wydawania niekorzystanych dla niego wyroków. Zarzut naruszenia art. 228 kpc poprzez pominięcie okoliczności znanych sądowi z urzędu staje się tym samym bezprzedmiotowy.

Sąd I instancji prawidłowo uznał za uprawdopodobnione roszczenie powodów o ustalenie nieważności – mimo konieczności dokonania dogłębnej analizy sprawy już na tak wczesnym etapie postępowania. W szczególności Sąd I instancji trafnie uznał już na podstawie analizy pozwu, że zawarte w umowie postanowienia dotyczące przeliczenia PLN na CHF prowadzą do nieważności umowy ze względu na brzmienie art. 353 (1) kc. Z treści umowy ani pozostałych dokumentów nie wynika, na podstawie jakich kursów spotykanych na rynku międzybankowym ustalany jest kurs służący do przeliczeń przez pozwanego bank. Nie wskazano również zakresu w jakim bank może ten kurs modyfikować. Tego rodzaju sformułowanie już *prima facie* przyznaje bankowi nieograniczoną umową dowolność kształtowania wysokości zobowiązania kredytobiorcy: przeliczenie na franki przy wypłacie kredytu po obniżonym kursie kupna zwiększa kapitał wyrażony we frankach i podlegający oprocentowaniu, natomiast przeliczenie wyrażonej we frankach raty po zwiększonym kursie franka oznacza dodatkowe obciążenie kredytobiorcy. Taka dowolność pozwala bankowi na zwiększenie kapitału obciążonego oprocentowaniem, a zarazem podlegającego obowiązkowi zwrotu. W zestawieniu z klauzulą przewidującą przeliczenie raty obliczonej we frankach na złotówki daje to możliwość oznaczania świadczenia należnego od kredytobiorcy. Dlatego też należy uznać, że włączenie tak nieprecyzyjnych klauzul indeksacyjnych do umowy musi skutkować jej nieważnością. A ponieważ klauzule te były niezbędne do zastosowania oprocentowania opartego na stawce LIBOR i bez nich umowa nie zostałaby zawarta, stosownie do art. 58 § 3 kc należy uznać ją za nieważną w całości.

Przynajmniej do czasu potwierdzenia powyższego poglądu przez Sąd Najwyższy (pytanie prawne w sprawie III CZP 33/21) należy uznawać, że w sprawach tego rodzaju niezbędne jest również zastosowanie przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych. Zdaniem Sądu Okręgowego w składzie odwoławczym na obecnym etapie rozwoju orzecznictwa w sprawach zbliżonych należy uznać, że warunek spreadu walutowego dający bankowi pełną dowolność w kształtowaniu spreadu ma charakter abuzywny (art. 385(1) § 1 kc). Zgodnie z orzeczeniem TSUE w sprawie C-260/18 uzupełnienie luk w umowie przepisami ogólnymi (w ich liczbie przepisami dotyczącymi kursu średniego NBP) jest niedopuszczalne, a więc po usunięciu tego warunku umowa staje się niemożliwa do wykonania. To zaś musi skutkować uznaniem jej za nieważną. Sąd Okręgowy wyrażał już niejednokrotnie takie stanowisko na gruncie rozmaitych umów funkcjonujących na rynku (por. zamiast wielu prawomocny wyrok w sprawie XXV C 139/18, zaś w odniesieniu do umowy kredytu (...) – XXVIII C 43/21). Zatem już tylko ubocznie wypada zauważyć, że na tym etapie postępowania rozważenie prawidłowości pouczenia o ryzyku kursowym i ewentualnej abuzywności klauzuli indeksacyjnej w całości (jako tzw. warunku ryzyka kursowego) jest zbyteczne.

Sąd I instancji słusznie uznał, że stronie powodowej przysługuje interes prawny w rozumieniu art. 189 kpc. W świetle tego przepisu zasadniczą przesłanką zasadności powództwa o ustalenie jest istnienie interesu prawnego w zgłoszeniu żądania ustalenia. W ocenie Sądu strona powodowa miała interes prawny w ustaleniu nieważności umowy (które właściwie stanowi postać ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy wobec jej nieważności – jak wskazał SN w postanowieniu z 10 listopada 2017 r. w sprawie V CZ 70/17), pomimo równoczesnego zgłoszenia roszczenia o zapłatę. Zawarta pomiędzy stronami umowa kredytowa wygenerowała długoterminowy stosunek prawny, który nie został dotychczas wykonany w całości. Ewentualne uwzględnienie roszczeń kredytobiorcy o zapłatę (zwrot) należności spełnionych dotychczas na rzecz banku nie reguluje w sposób definitywny wzajemnych relacji stron. Wniosek przeciwny byłby zasadny tylko przy przyjęciu, że prawomocne orzeczenie sądu wiąże nie tylko w zakresie sentencji, ale również motywów rozstrzygnięcia, co do czego nie ma jednak zgody w orzecznictwie i doktrynie, na co stanowczo wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z 9 stycznia 2019 r. w sprawie I CZ

112/19 zapadłego w podobnej sprawie. Tymczasem stwierdzenie nieważności umowy przesądza nie tylko o możliwości domagania się zwrotu już spełnionych świadczeń (z uwzględnieniem wcześniejszego wyводу). Rozstrzyga również w sposób ostateczny o braku obowiązku spełniania na rzecz banku świadczeń w przyszłości, a więc o zezwoleniu na zaprzestanie spłaty kolejnych rat kredytu. Ustalające orzeczenie sądu znosi więc wątpliwości stron i zapobiega dalszemu sporowi o roszczenia banku wynikające z umowy. Na tym zaś polega interes prawny w rozumieniu art. 189 kpc. Merytoryczne uzasadnienie nieważności umowy, a w konsekwencji nieistnienia stosunku prawnego, jaki z tej umowy wynika, zostało obszernie przedstawione powyżej.

Podzielić należy pogląd wyrażony w podobnej sprawie przez Sąd Apelacyjny w Katowicach (wyrok z 8 marca 2018 r., sygn. I ACa 915/17, Legalis 1760241), który trafnie stwierdził iż powodowie mają prawo do uzyskania odpowiedzi na pytanie czy w/w umowa [umowa kredytu] ich wiąże, jeśli tak to w jakim zakresie i na jakich warunkach powinni ją wykonywać. Najlepszą drogą prawną uzyskania odpowiedzi na te pytania, rozwiania istniejących wątpliwości, jest powództwo o ustalenie. Ostatnio takie stanowisko wyraził również Sąd Najwyższy w wyroku z 30 października 2020 r. w sprawie II CSK 805/19.

Podsumowując tę część wyводу należy stwierdzić, że stanowisko Sądu I instancji w pełni zasługuje na podzielenie w odniesieniu do uprawdopodobnienia roszczenia strony powodowej. To zaś nakazuje przejść do rozważenia zarzutów podniesionych przez skarżącego.

Przede wszystkim chybiony jest zarzut niedopuszczalności zabezpieczenia opierający się na stwierdzeniu, iż skoro wyrok ustalający nie podlega wykonaniu – zwłaszcza w drodze egzekucji – to roszczenie zmierzające do jego wydania nie może zostać zabezpieczone. Zgodnie z art. 730 (1) § 2 kpc interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje nie tylko wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia, ale również gdy w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Celem roszczenia o ustalenie nieważności umowy wbrew pozorom nie jest samo w sobie sądowe potwierdzenie tej prawnej okoliczności, ale wywiedzenie z niej skutków właściwych dla danego stanu faktycznego. Dla przykładu: żądanie ustalenia nieważności darowizny zmierza do zaliczenia przedmiotu darowizny do spadku, a więc do swego rodzaju skutku restytucyjnego. Celowość zabezpieczenia takiego roszczenia poprzez zakaz zbywania lub wzmiankę o toczącym się postępowaniu jest oczywista. Podobnie w przypadku ustalenia nieważności umowy kredytowej nie chodzi wyłącznie o samo potwierdzenie nieważności, ale o przeciwdziałanie spełnianiu świadczeń opartych na abuzywnych czy wręcz nieważnych postanowieniach tej umowy. Brak zabezpieczenia w sprawie tego rodzaju będzie równoznaczny z kontynuowaniem spełniania świadczeń opartych na abuzywnych postanowieniach, a w konsekwencji – będzie obciążał konsumenta obowiązkiem wytoczenia powództwa o zwrot świadczenia.

Już tylko ubocznie wypada zauważyć, że przytoczony przez pozwanego wycinek uzasadnienia postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 1 kwietnia 2020 r. w sprawie VI ACz 1499/19 jest oczywiście prawdziwy. Jednakże stanowisko tego Sądu nie ma szansy powielenia wobec aktualnej postaci procedury cywilnej, która przewiduje wyłącznie poziome zażalenia w sprawach o zabezpieczenie. Po drugie stanowisko to trudno uznać za dominujące, skoro tego samego dnia ten sam Sąd Apelacyjny w innym składzie wydał orzeczenie oddalające zażalenie na postanowienie udzielające zabezpieczenia w sposób analogiczny jak w sprawie niniejszej – a więc podzielające argumentację przeciwną do wywodów skarżącego banku (postanowienie z 1 kwietnia 2020 r. w sprawie VI ACz 1137/19). Z kolei przywołane przez pozwanego orzeczenie w sprawie XXIV C 260/20 wydane przez tutejszy Sąd dotyczyło oddalenia wniosku o zabezpieczenia roszczenia pieniężnego, toteż po prostu nie przystaje do roszczenia zgłoszonego w sprawie niniejszej.

Pozwany zarzuca dalej, że Sąd I instancji bezzasadnie uznał za uprawdopodobniony interes prawny powodów w uzyskaniu zabezpieczenia. Zgodnie z art. 730 (1) § 2 kpc interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Przepis ten powinien być wykładany w sposób zapewniający maksymalne zastosowanie regulacji płynących z prawa europejskiego w tym Dyrektywy 93/13, której implementacją są polskie przepisy art. 385 (1) i następane kc. Dlatego za Sądem I

instancji należy powtórzyć, że rozważane regulacje zmierzają do zaniechania stosowania przez przedsiębiorców niedozwolonych postanowień umownych, w tym do zapewnienia pełnej restytucji świadczeń spełnionych na podstawie takich warunków (por. wyrok TSUE w sprawie C-154/15). W wyroku C-407/18 TSUE wskazał, że niezgodne z przepisami powołanej dyrektywy są regulacje krajowe, które uniemożliwiają sądowi zawieszenie postępowania egzekucyjnego do czasu zbadania podniesionych przez konsumenta zarzutów abuzywności umowy. Wyrok ten zapadł na skutek odesłanie prejudycjalnego w sprawie odpowiadającej polskiemu powództwu o pozbawienie wykonalności aktu notarialnego, w którym konsument poddał się egzekucji dla zabezpieczenia umowy kredytowej. Skoro zgodnie z powołanym orzeczeniem dopuszczalne jest zabezpieczenie roszczenia konsumenta poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego zmierzającego do wykonania potencjalnie abuzywnych postanowień umowy, to tym bardziej dopuszczalne jest wstrzymanie wykonania umowy tego rodzaju.

Zgodnie z wcześniejszym wywodem celem postępowania w sprawie niniejszej jest nie tylko sądowe potwierdzenie nieważności umowy na skutek usunięcia z niej klauzul abuzywnych, ale także zapobieżenie spełnianiu świadczeń na ich podstawie. Odmowa zabezpieczenia oznaczałaby zatem zezwolenie sądu na realizację abuzywnej umowy i skutkowałaby koniecznością wytoczenia kolejnego powództwa o zapłatę, aby zrealizować w pełni skutek restytucyjny związany z uznaniem określonych postanowień za abuzywne. Tymczasem dla oceny posiadania interesu prawnego przez stronę powodową w sprawie niniejszej nie ma znaczenia sytuacja finansowa pozwanego banku i przyszła możliwość realizacji roszczeń restytucyjnych. Pozwany uprawdopodobnił, że byłby w stanie wywiązać się ze swoich zobowiązań nawet w sytuacji jednoczesnego upadku wszystkich zawartych przez niego i poprzedników prawnych umów kredytu powiązanych z kursem walut obcych. Jednak w świetle przytoczonego orzecznictwa TSUE ochrona prawna konsumenta wynikająca z Dyrektywy 93/13 nie sprowadza się do roszczeń restytucyjnych, ale może polegać również na kontroli umowy przed spełnieniem świadczenia przez konsumenta. Tylko ubocznie można zatem zauważyć, że w teoretycznej sytuacji pozwania hipotetycznego banku w złej sytuacji finansowej - zagrożonego upadłością – należałoby rozważać zawieszenie płatności rat nawet w przypadku niespłacenia kapitału kredytu. Wynika to ze znaczących utrudnień w dochodzeniu i potrącaniu roszczeń przeciwko upadłemu.

Wracając do głównego wątku rozważań należy podkreślić, że Sąd I instancji nie naruszył art. 730 (1) § 3 kpc. W szczególności wybrał on taki sposób zabezpieczenia, który będzie uwzględniał interesy obu stron. Jakkolwiek nie zostało to wyraźnie wyartykułowane w uzasadnieniu sądu I instancji, to zdaje się on wychodzić z założenia, że rozliczenie nieważnej umowy kredytu będzie polegać na doprowadzeniu do zwrotu świadczeń spełnionych bez podstawy prawnej poprzez zasądzenie kwoty spełnionej ponad bezpodstawnie uzyskane świadczenie. Sąd Okręgowy w składzie odwoławczym podziela ten pogląd (por. przywołane orzeczenia), zaś w realiach sprawy niniejszej – ze względu na zwrot wypłaconego kapitału - może to nastąpić wyłącznie poprzez zapłatę przez pozwany bank odpowiedniej kwoty na rzecz kredytobiorców. Poprzez spłatę równowartości uzyskanego kapitału strona powodowa umożliwiła pozwanemu łatwą i bezkosztową realizację roszczeń banku opartych na przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu – mianowicie w drodze zarzutu potrącenia. Rozwiązanie przyjęte przez Sąd I instancji ma więc wbrew pozorom charakter kompromisowy, zmierzający do przywrócenia równowagi pomiędzy stronami, zachwianej wykonywaniem niedozwolonych postanowień umownych. Zezwolenie kredytobiorcom na wstrzymanie spłat przy założeniu zwrócenia dopiero niewielkiej części kapitału niewątpliwie stanowiłoby znaczące obciążenie dla pozwanego, wykraczające ponad rzeczywistą potrzebę ochrony uprawnionego, który przecież będzie zobowiązany do zwrotu wypłaconego kapitału. Z drugiej strony odmowa utrwalenia aktualnego stanu rozliczeń i oddalenie wniosku o zabezpieczenie - w świetle przewidywanego rozstrzygnięcia - oznaczałoby konieczność wytoczenia powództwa o kolejne świadczenia spełnione w toku postępowania. To zaś oznacza nie tylko nałożenie dodatkowego ciężaru na konsumenta przy realizacji jego praw, ale jest również nieracjonalne z punktu widzenia sprawności postępowań sądowych, gdyż w szybkim czasie zwiększy ich liczbę.

Kolejny zarzut zażalenia odwołujący się do brzmienia art. 731 kpc – zakazującego zabezpieczenia prowadzącego do zaspokojenia roszczenia - opiera się w istocie na błędnym założeniu, że powodowie w sprawie niniejszej dochodzą wyłącznie roszczenia pieniężnego. Istotnie jedno z roszczeń dotyczy zapłaty sumy pieniężnej, ale przed nim dochodzone jest roszczenie niepieniężne – właśnie o ustalenie nieważności umowy – i wyłącznie to roszczenie zostało

zabezpieczone zaskarżonym postanowieniem. Zgodnie z art. 755 § 1 kpc jeżeli przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W szczególności sąd może unormować prawa i obowiązki stron na czas trwania postępowania. W obecnym stanie prawnym z mocy art. 755 § 2 (2) kpc do roszczeń niepieniężnych nie stosuje się art. 731 kpc, jeżeli zabezpieczenie jest konieczne dla odwrócenia grożącej szkody lub innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków. Zdaniem Sądu Okręgowego w składzie odwoławczym takim niekorzystnym dla strony powodowej skutkiem byłyby właśnie konieczność spełniania świadczeń na podstawie postanowień umowy, których abuzywność została uprawdopodobniona w wysokim stopniu. Za taką funkcjonalną wykładnią rozważanego przepisu przemawiają przywołane już wyżej argumenty oparte na prawie europejskim i orzeczeniach TSUE.

Należy również zauważyć, że efekt wywołany zaskarżonym postanowieniem daleki jest od zaspokojenia roszczenia o ustalenie nieważności umowy. Nie można pominąć okoliczności, że umowne roszczenia pozwanego banku ciągle są zabezpieczone hipoteką na nieruchomości powodów (objętą domniemaniem zgodności stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej wynikającym z art. 3 ust. 1 UKWiH), zaś zgłoszone przez nich roszczenie zmierza do zniweczenia wszelkich skutków wywołanych umową, a więc i do usunięcia obciążenia z nieruchomości. Jeżeli jednak - pomimo przyjęcia za uprawdopodobnione stanowiska strony powodowej - powództwo zostanie oddalone, pozwany będzie miał prawo dochodzić wszelkich roszczeń wynikających z tej umowy i to w pełnym zakresie, zaś ustanowiona hipoteka daje mu odpowiednie zabezpieczenie.

Jakkolwiek pozwany nie sformułował żadnych zarzutów odnośnie punktu 2. zaskarżonego postanowienia, należało ocenić również jego prawidłowość. Zdaniem Sądu Okręgowego wnioski o zakazanie przekazywania informacji do podmiotów zajmujących się udzielaniem informacji gospodarczej jest uzasadniony. Dopuszczalność takiego sposobu zabezpieczenia wynika z art. 755 § 1 kpc. Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych wierzyciel ma prawo przekazać do biura informacji gospodarczej informacje o zobowiązaniu dłużnika będącego konsumentem jeśli m.in. łączna kwota wymagalnych zobowiązań wobec wierzyciela wynosi co najmniej 200 złotych oraz są one wymagalne od co najmniej 30 dni. Jakkolwiek powodowie uprawdopodobnili nieważność umowy, to skutki związania orzeczeniem sądu w tym przedmiocie powstaną dopiero z chwilą uprawomocnienia się tegoż orzeczenia. Do tego czasu pozwany bank mógłby twierdzić, powołując się na treść umowy, że powodowie doprowadzili do powstania wymagalnych zobowiązań, a w konsekwencji – przekazać informacje o tych zobowiązaniach do biura informacji gospodarczej. Skoro wtrzymanie płatności odbywa się na mocy postanowienia Sądu, to powodowie nie powinni być traktowani jako dłużnicy nierzetelnie wykonujący swoje umowne zobowiązania. Wydanie zaskarżonego postanowienia nie tyle przesunęło datę wymagalności zobowiązań powodów (gdyż wobec nieważności umowy takie roszczenia nie powstały), co petryfikuje aktualną sytuację rozliczeń stron. Jest oczywiste, że wobec nieważności umowy strony są względem siebie zobowiązane, jednak podstawą tych rozliczeń nie jest zakwestionowana umowa, ale przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Tymczasem postanowienie zakazuje wyłącznie przekazywania informacji o nieprawidłowościach w realizacji zobowiązań umownych. Oczywiście można wskazywać, że rozważane tu rozstrzygnięcie jest zbędne z racji brzmienia powołanych przepisów, zakazujących przekazywania informacji związanych z wykonaniem postanowienia w punkcie zawieszającym obowiązek płacenia rat. Jednak w ocenie Sądu Okręgowego wyartykułowanie takiego zakazu *expressis verbis* jedynie uporządkuje sytuację stron w okresie wykonywania zabezpieczenia.

Podsumowując: Sąd Okręgowy w składzie odwoławczym stwierdza, że zaskarżone postanowienie nie narusza prawa materialnego, zaś podniesione zarzuty dotyczące prawa procesowego są nieuzasadnione. Dlatego zażalenie jako bezzasadne podlegało oddaleniu na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 397 § 3 kpc.

Rozpoznanie zażalenia nastąpiło na rozprawie na podstawie art. 148 § 2 kpc w zw. z art. 397 § 1 kpc ze względu na precedensowy charakter orzeczenia z punktu widzenia XXVIII Wydziału Cywilnego. Jak wskazano wyżej przyjęte rozwiązanie orzecznicze ma z założenia charakter kompromisowy, wyważający interesy zarówno powodów – kredytobiorców jak i pozwanych banków. W zamiarze składu orzekającego ma ono być świadomym wyrazem kształtującej się linii orzeczniczej Wydziału, opartej o konsensus poglądów prawnych możliwych do przyjęcia

przez pozostałe składy sędziowskie. Nie można wykluczyć, że wobec liczby spraw wpływających do Wydziału oraz podobieństwa składanych wniosków o zabezpieczenie przytoczona argumentacja będzie regularnie podzielana i stanie się podstawą częstszego stosowania art. 357 § 6 kpc, zezwalającego na odstępianie od sporządzenia uzasadnienia (w świetle uchwały III CZP 38/20 z 2 lipca 2021 r. nawet w razie wskazania zasadniczych motywów rozstrzygnięcia wniosek o sporządzenie uzasadnienia jest konieczny). Natomiast z punktu widzenia orzeczeń drugiej instancji warto przytoczyć wyrok ETPCZ z 21 lipca 2015 r. w sprawie 41721/04 D. przeciwko T., zgodnie z którym mimo obowiązku uzasadnienia orzeczeń sądowych sąd odwoławczy nie uwzględniając odwołania może, co do zasady, po prostu zatwierdzić uzasadnienie orzeczenia wydanego przez sąd niższej instancji (Legalis 1378918). W świetle przywołanego wyroku niniejsze orzeczenie może posłużyć jako ułatwienie w sprawnym wyrażaniu stanowiska przez składy odwoławcze.

Biorąc te wszystkie względy pod uwagę, Sąd Okręgowy w składzie odwoławczym orzekł jak w sentencji postanowienia.

Maciej Wójciki Piotr Bednarczyk Tomasz Niewiadomski

ZARZĄDZENIE

(...)

6 lipca 2021 r.